

انسانِ آزاد، انسانِ مختار
(با رویکرد تأثیر در علوم انسانی)

عبدالکریم حقیقی

۱۴۰۰

سرشناسه	: حقیقی، عبدالکریم، ۱۳۶۴-
عنوان و نام پدیدآور	: انسان آزاد، انسان مختار : با رو یکرد تأثیر در علوم انسانی / عبدالکریم حقیقی :
مشخصات نشر	: ویراستار سجاد محمدی.
مشخصات ظاهری	: شیراز: نشر شواتیر، ۱۴۰۰.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۶۸۴۹-۶۴-۷
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: جبر و اختیار
موضوع	: Free will and determinism
موضوع	: جبر و اختیار -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
موضوع	: Free will and determinism -- Religious aspects -- Islam
موضوع	: کلام
موضوع	: Islamic theology*
رده بندی کنگره	: BP۲۱۹/۶
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۴۶۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۶۲۸۹۰۲
وضعیت رکورد	: فیبا
سرشناسه	: حقیقی، عبدالکریم، ۱۳۶۴-

کلیه حقوق برای نویسنده محفوظ است.
 مرکز نشر: شیراز، بهار، کریم خان زند، نبش
 خیام، ساختمان منتخب ۵۶، طبقه چهارم.
 تلفن: ۰۹۱۷۱۱۶۹۰۳۸

E-mail: shivatirnashr@yahoo.com

انسان آزاد، انسان مختار
 (با رویکرد تأثیر در علوم انسانی)
 نویسنده: عبدالکریم حقیقی
 ناشر: شواتیر

ویراستار: سجاد محمدی
 صفحه‌آرا: ابوالقاسم قاسمی
 طراح جلد: سارا دهقان فارسی
 نوبت چاپ: اول ۱۴۰۰
 شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۸۴۹-۶۴-۷
 شمارگان: ۱۰۰۰ جلد
 قیمت: ۳۵۰۰۰ تومان
 چاپ و صحافی: مهر

فهرست

۹	مقدمه
۱۰	تأثیر پذیری علوم انسانی از مبانی انسان شناسانه
۱۱	چکیده‌ای از کتاب
۱۵	گفتار اول: اختیار
۱۵	معناشناسی واژگان
۱۵	واژه اختیار
۱۶	معنای اصطلاحی اختیار
۱۷	معنای جبر
۱۷	واژه اراده
۲۱	تحقیق در اراده انسان و رابطه آن با اختیار
۲۱	اراده انسان از دیدگاه وجودشناختی
۲۴	اراده انسان از دیدگاه معناشناختی
۳۱	رابطه اراده و اختیار
۳۲	تفاوت اراده و مشیت
۳۳	تفاوت اراده با قصد
۳۳	تفاوت اراده با دیگر مفاهیم شبیه به یکدیگر
۳۴	اقسام فاعل
۳۶	۱. فاعل بالطبع
۳۷	۲. فاعل بالقصر
۳۸	۳. فاعل بالجبر
۳۹	۴. فاعل بالقصد
۴۰	۵. فاعل بالعنايه
۴۱	۶. فاعل بالرضا
۴۳	۷. فاعل بالتجلی

۴۵	۸. فاعل بالتسخیر
۴۷	۹. فاعل بالعشق
۴۹	نظریه علامه طباطبائی در یکی دانستن نوع فاعل بالجبر و بالقصد
۵۵	نظریه علامه طباطبائی در یکی دانستن نوع فاعل بالعنايه و بالقصد
۵۷	جمع بندی گفتار اول
۶۱	گفتار دوم: آزادی
۶۱	واژه آزادی
۶۲	واژه تکلیف
۶۲	بررسی تطور تاریخی مفهوم آزادی و اختیار در اسلام
۶۴	روش فلسفی
۶۴	روش فلسفه مشایی
۶۵	روش فلسفه صدرایی
۶۵	برهان امکان فقری
۶۷	علت و معلول
۶۸	امکان و وجوب
۶۹	ضرورت فلسفی
۷۰	فقر در حدوث و بقا
۷۱	امکان ذاتی معلول
۷۲	نتیجه مقدمات سه گانه
۷۳	معرفی انواع وجود
۷۳	وجود رابط
۷۳	وجود رابطی یا وجود فی نفسه لغیره
۷۳	وجود نفسی یا وجود فی نفسه لنفسه
۷۴	اتحاد فیض و مستفیض

سابقه بحث از آزادی به ابتدای تاریخ تفکر، دین و انسان بازمی‌گردد. همواره این مسئله از دغدغه‌های فکری انسان بوده است. اینکه «آیا انسان موجودی مختار است یا مجبور؟» سؤالی است که همیشه ذهن بشر را به خود مشغول کرده؛ سؤال اساسی‌تر این است: آیا انسان موجودی آزاد است یا مکلف؟ این در حالی است که گاهی این دو سؤال با هم خلط شده و یک معنا از آن اراده می‌شود. بین متفکران همواره بر سر این‌گونه سؤالات اختلاف نظر وجود داشته و منشأ اختلاف و تعارض آرا تا حدی طبیعی است؛ به جهت آنکه این مفاهیم از معقولات ثانیه فلسفی است. از آنجاکه این مفاهیم عینیت خارجی ندارد، منشأ برداشت‌ها و تعارض آرا شده است؛ همچون مفاهیم دین، آزادی و فرهنگ که برداشت‌های متفاوتی از آن می‌شود. رسالت این نوشته اثبات دوگانگی بین دو مفهوم آزادی و اختیار است. بدین معنا که بین این دو تلازمی وجود ندارد؛ یعنی این‌گونه نیست که هر کس که اختیار دارد، آزاد است و هر کس که اختیار ندارد، آزاد نیست.

به بیان دیگر این نوشته در مقام پاسخ به این سؤال است: آیا انسان اساساً موجودی آزاد است، یعنی همان‌طور که توانایی انتخاب هرچه را اراده کند دارد، آیا اجازه آن را هم دارد؟